

Panorama de la literatura religiosa 2013

per Francesc Torralba

Textos espirituals

Un dels textos espirituals publicats el darrer mes del 2012 és *Relats sincers d'un pelegrí rus al seu pare espiritual* (Pagès), introduït i traduït directament del rus per Sebastià Janeras. Una primera edició d'aquesta traducció va ser publicada dins la col·lecció «Clàssics del Cristianisme» el 1988. Aquesta edició que presentem és revisada de nou i conté una nova traducció. El llibre en qüestió conté la confessió d'un camperol rus anònim de mitjan segle XIX que pertany al cristianisme ortodox. El seu missatge, però, ressona més enllà de la tradició religiosa que el va inspirar i és un referent de la literatura espiritual de tostemps.

Ja al 2013, l'editorial Claret ha publicat un nou text del teòleg i bisbe italià Bruno Forte. *Pater Ave Gloria* és un petit opuscle que conté comentaris a tres pregàries nuclears en la vida cristiana: el Pàrenostre, l'Ave-mària i el Glòria. Forte ha estat traduït al català en diferents editorials. Especialment valuós és el seu llibre *L'essència del cristianisme*, editat per Cruïlla i la Fundació Joan Maragall, a propòsit d'unes conferències dictades pel teòleg de Bellesa a Barcelona.

Dins de la sèrie dedicada a sants i santes que edita el Centre de Pastoral Litúrgica s'han publicat diversos opuscles. Destaco: *Odó de Cluny, pare de molts*, escrit per Martirià Burgada, *Sant Basili el Gran, pastor i mestre* de Joan Torra, *Joana d'Arc, la donzella* de Jordi Guàrdia i, finalment, *Filemó i Onèsim, amo i esclau* de Josep Lligades. Tots, pulcrament editats, contribueixen a donar a conèixer referents espirituals en un món sense referents.

En el marc del Centre de Pastoral Litúrgica, vull subratllar també dues publicacions d'un intens contingut espiritual, *Vida de santa Maria, mare de Jesús*, obra de Rodolf Puigdollers, i *El camí de la fe. Reflexions tot seguint l'any litúrgic* de Guillermo Juan Morado.

Especialment reeixida és la traducció del *Càntic dels càntics* de Salomó duta a terme per Joan Ferrer (traductor) i Narcís Comadira (editor i traductor) publicada dins de la col·lecció «Sagrats i Clàssics» de l'editorial Fragmenta. El *Càntic* és el poema de l'amor per definició, un amor que s'expressa en totes les seves formes, des de l'erotisme fins a la donació plena, un amor que s'expressa bella-

ment en metàfores i al·legories extremes de la naturalesa. L'edició presenta també el text hebreu i el català amb vuit dibuixos de Narcís Comadira i es clou amb un «Assaig de lectura» de Joan Ferrer que permet fer una lectura interpretada del *Càntic*.

Pensament

És un encert que l'editorial Claret hagi publicat *Què és l'home? Sentiments i lligams en la Bíblia* del cardenal Gianfranco Ravasi. Fa temps el vaig llegir en italià i és un text suggeridor, culte i clar en el qual el president del Consell Pontifici de la Cultura de la Santa Seu presenta les claus de l'antropologia cristiana a partir d'una sèrie de textos de l'Antic Testament i del Nou comentats en clau contemporània. És una bona notícia trobar un text de Ravasi en català, perquè, com passa a Itàlia, és molt probable que tingui molts lectors, atesa la claredat i la riquesa dels seus textos. Com fa veure Ravasi, el centre de l'home des del punt de vista bíblic és el cor, perquè és un ésser que està fet per a estimar, com a imatge i semblança que és d'un Déu que és Amor absolut. A més de les seves responsabilitats a la Santa Seu,

Ravasi és un biblista de reconeixement internacional amb nombroses publicacions de caràcter científic i divulgatiu.

Durant aquest any que hem acabat, el filòsof Jordi Pigem, un dels màxims especialistes en l'obra de Raimon Panikkar, ha publicat un text que no es pot qualificar de religiós, però sí d'espiritual. *La nova realitat. De l'economicisme a la consciència quàntica* és un assaig intel·ligent i creatiu en el qual explora el final d'un món i el naixement d'un altre; descriu el nou paradigma emergent i el declivi de l'economicisme com una concepció perjudicial que ens ha conduït a un gran naufragi. És un text esperançat, filat amb arguments sòlids i consistents. A partir de la física quàntica mostra com el món no està fet d'objectes materials, com s'afirma en l'antic paradigma, sinó de relacions. Comprendre aquest fet és entendre el futur.

També aquest darrer any, Fragmenta ha publicat, entre altres textos, el volum I, Tom segon, de l'obra completa de Raimon Panikkar. El destaco especialment. Aquest volum té per títol *Espiritualitat, el camí de la vida*. El filòsof de Tavertet hi explora les bases d'una espiritualitat integral que ha d'incloure tot l'ésser humà. Entén que en aquesta espiritualitat és bàsica la consciència de la unitat. Panikkar considera que l'ésser humà no té un cos, ni té una ànima, sinó que és un ésser corporal i anímic alhora, en interacció amb el món i amb Déu. Contra les espiritualitats de fugida,

reivindica l'espiritualitat encarnada, però, a la vegada, subratlla la capacitat transcendent de l'ésser humà.

És una excel·lent notícia la publicació del llibre de Josep Maria Puigjaner *Teilhard de Chardin. L'apassionant combat d'un evolucionista radical* (Claret). Es tracta d'una obra original i creativa en format dramàtic. Hi presenta pedagògicament l'obra i el pensament d'un filòsof, científic i teòleg tristament ignorat per les noves generacions. L'assagista ens fa gaudir amb el seu pensament i amb la concepció dinàmica de la vida i de l'evolució que es deriven dels seus textos. Eusebi Colomer, un dels principals introductors del pensament del savi jesuïta a Catalunya, el definia com un home pont entre la ciència i la teologia, entre l'evolucionisme i la Bíblia. Es va avançar significativament al seu temps.

Entre els llibres de pensament de l'any, subratllo l'obra de Joan Josep Moré, *Eucaristia i penitència. Els seus aspectes teològics, espirituals i pastorals en l'obra de Mons. Pere Tena*, publicat pel Centre de Pastoral Litúrgica. És una obra que recull anys de reflexió, de publicació i que presenta, d'una manera sistemàtica i rigorosa, la múltiples aportacions del bisbe Pere Tena en el camp sacramental i, en concret, en el dels sacraments de l'eucaristia i de la penitència.

És una molt bona notícia la publicació de la primera obra de Gerd Theissen en llengua catalana. Es tracta de *La fe cristiana. Una saviesa oberta al món d'avui*, editada pel

Centre de Pastoral Litúrgica en tapa dura. Conté una exposició de la fe en Déu Pare, Fill i Esperit Sant, des d'una perspectiva meditativa i poètica. És una obra de pensament, però, també, de profunda espiritualitat, en la qual el professor de Copenhaguen inclou les idees centrals de la seva vida intel·lectual. Escriu Theissen: «La fe cristiana és el coratge de viure i morir, que es deixa crucificar amb Crist i ressuscitar amb ell.»

El professor Adolf Tobeña, catedràtic de Psicologia mèdica i Psiquiatria a la Universitat Autònoma de Barcelona, ha publicat *Devots i descreguts. Biologia de la religiositat*, un llibre editat per la Universitat de València i l'Institut d'Estudis Catalans. En aquest assaig, de naturalesa científica, aborda les bases biològiques de la creença religiosa i, més exactament, es pot definir com una incursió en la neurobiologia de la religiositat, de les conviccions antireligioses i de l'escepticisme davant un afer tan delicat. L'autor sap presentar-ho de manera pedagògica, tot i la complexitat de la temàtica. Escriu pensaments tan suggeridors com aquest: «S'havia arxirepetit que les religions eren a les acaballes. Que amb la penetració de les idees de la Il·lustració, al costat de les enormes transformacions impulsades pel progrés del coneixement científic i les innovacions tecnològiques resultants de l'enginy, la curiositat i la laboriositat dels humans, les religions havien de perdre influència de manera gradual fins a desaparèixer totalment. De moment, aquestes

prediccions no pareix que s'hagin de complir en absolut» (pàg. 19).

José Antonio Pagola, conegut especialment pel seu llibre *Jesús. Aproximació històrica*, ha publicat un llibre en clau divulgativa, *Jesús i el diner. Una lectura profètica de la crisi*, a l'editorial Claret. Partint de la figura de Jesús, que coneix amb gran profunditat, el teòleg basc presenta una ètica del diner amb la crisi econòmicofinancera com a teló de fons. És un llibre, però, que transcendeix la temàtica del diner, per a endinsar-se en la necessitat de construir un nou paradigma per a la humanitat globalment considerada. Escriu Pagola: «És urgent la necessitat d'una aliança mundial per a tenir cura de la Terra i els uns dels altres» (pàg. 8).

Dins de la «Col·lectània Sant Pacià», Josep Castanyé, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya, ha publicat *Història de la teologia protestant alemanya*. Aquesta obra, relativament extensa (quatre-centes cinquanta-una pàgines), omple un buit bibliogràfic immens en llengua catalana. Josep Castanyé dóna a conèixer la gènesi i el desenvolupament de la teologia protestant alemanya en un país, com el nostre, que la desconeix tan profundament. Subratlla especialment el tractament que fa de figures tan rellevants com Søren Kierkegaard i Karl Barth. Com escriu Lluís Duch en el pròleg, «Castanyé ens fa veure amb nitidesa que la teologia pot ser no tan sols un afer interessant, sinó pròpiament imprescindible» (pàg. 10).

També dins de la «Col·lectània Sant Pacià» s'ha publicat *Trinitat, univers, persona. Ciència i teologia en diàleg*, editat per Emili Marlés, professor de la Facultat de Teologia. Aquest llibre integra els fruits del seminari Teologia-Ciències que s'ha anat desenvolupant en el marc de la citada Facultat des del 2008. Inclou treballs de Jaume Fontbona, Manuel García-Doncel, David Jou, Joan Planellas, Llorenç Puig, Armand Puig i Lluc Torcal, a més a més d'un text de l'editor.

En el marc de la col·lecció «Clàssics cristians del segle XX», s'ha publicat

l'obra d'Henri de Lubac *Paradoxa i misteri de l'Església*, introduïda per Salvador Pié-Ninot i traduïda per Just M. Llorens. Escriu l'introduïdor de l'assaig: «La perspectiva de la paradoxa que embolcalla el misteri obre camins fecunds per a un plantejament actual de la credibilitat de l'Església, com a nova manera de mirar l'Església, tal com pot constatar-se en estudis teologofonamentals i escolològics recents» (pàg. 21).

Calaix de sastre

Jordi López Camps, exdirector d'Afers religiosos de la Generalitat de Catalunya, ha publicat un text de recomanable lectura, *La vida en un blog* (Claret). El títol és encertat, perquè recull les reflexions vessades en el blog amb què segueix atentament l'actualitat. És un text lúcid, clar i directe; un llibre que inclou una selecció dels comentaris que fa l'autor sobre diversos temes. Està organitzat en tres capítols: 1. Confessar-se creient avui, 2. Diàleg entre fe i el món, i 3. Diàleg interreligiós. S'hi fa explícita una fe madura, capaç de dialogar amb el món i de cercar ponts de comunicació amb els no creients.

El físic i poeta David Jou ens ha regalat un nou llibre de poesies durant l'any passat que té per títol *Poemes sobre ciència i fe* i que ha estat publicat a Viena Edicions. En aquesta ocasió, el poemari versa sobre un tema que l'autor ha explorat en diferents ocasions, tant en llibres d'assaig com en altres llibres de poesia, el vincle entre la ciència i l'experiència de fe. És una poesia, la seva, clara com l'aigua i profunda com l'oceà; rica en metàfores i alegories i sempre suggeridora, tant per a creients com per a no creients. Escriu en la nota preliminar: «Més que respostes, els poemes poden proporcionar, potser, un cert caliu d'acompanyament en un camí fascinant però aventurat i difícil i, en alguna ocasió, poden aportar la petita satisfacció que de vegades sentim en trobar expressades idees o inquietuds nostres de manera més o menys precisa, inspirada o pu-

nyent, gràcies als atzars d'un Esperit que bufa quan vol i on vol, més enllà de la nostra individualitat concreta» (pàg. 7).

Destaco, finalment, la traducció d'*El dolor* de Giuseppe Ungaretti. La traducció, obra de Lluís Servera, és un exercici de rigor i de creativitat alhora, que capta l'ànima i l'esperit del poeta italià, un dels essencials i imprescindibles del Novecento. El *dolor* irradia el llarg itinerari de la profunda recerca espiritual del poeta. Escriu Ungaretti d'aquesta obra: «és el llibre que més estimo, el llibre que he escrit en els anys horribles, amb un nus a la gola. Si en parlàs em semblaria ésser impúdic. Aquell dolor no acabarà mai d'afligir-me» (pàg. 7).

El quadern número seixanta-nou de «Cristianisme i Justícia» és especialment valuós. Té com a títol *De què parlem quan parlem d'interioritat?* i integra les reflexions de Lluís Ylla, Xavier Melloni, Josep M. Rambla i M. Dolores Oller. Inclou les bases sòlides per a articular una pedagogia de la interioritat en el món escolar, partint de la complexitat de la noció d'interioritat i tot el camp semàntic que atresora aquesta paraula. Escriu Lluís Ylla, bon coneixedor de Marcel Légaut: «La interioritat és un àmbit que, en la mesura que es posa en moviment, pren una direcció, es torna espiritualitat» (pàg. 9).

El quadern número cent dos de la Fundació Joan Maragall té per títol *Llibertat religiosa i societat actual* i està signat per Maria Teresa Areces Piñol, Santiago Bueno Salinas i Rafael Jorba. Aquest quadern neix d'una jornada que es dugué a terme el 23 de març del 2012 i que van organitzar conjuntament el Col·legi d'Advocats de Barcelona i la Fundació Joan Maragall.

Bernabé Dalmau, monjo de Montserrat, ha publicat aquest darrer any *Els màrtirs de Montserrat*, dins les Publicacions de l'Abadia. El llibre presenta la vida i la història de vint monjos de Montserrat que donaren la vida tot testimoniant la fe entre 1936 i 1937 i que han estat reconeguts per l'Església universal com a màrtirs.